
**Generálmajor Maurice Derycker ,
plukovník A. van Renterghem**

Některé zkušenosti z profesionalizace belgické armády

Když se nedlouho po skončení studené války Belgie rozhodla přehodnotit svou zahraniční a obrannou politiku, existovaly dva hlavní faktory, které bylo nutné vzít v úvahu. Prvním byla snaha co nejrychleji omezit obranné výdaje tak, aby země splnila maastrichtská kritéria. Druhým byl politický požadavek související s volbami v roce 1995 – ukončit všeobecnou brannou povinnost co nejdříve.

V lednu 1995 ministr obrany oznámil, že k 1. dubnu budou všichni vojáci základní služby odesláni domů. Na provedení tohoto kroku byly pouze dva měsíce. Parlamentní volby se měly konat v červnu téhož roku, a tak ministr chtěl mít tento úkol splněn před

jejich konáním. Měli jsme dva měsíce na to, abychom všechny tyto vojáky poslali domů. Rozhodnutí o profesionalizaci belgické armády totiž padlo z důvodu rozpočtových a vnitropolitických daleko spíše než z důvodů zahraničněpolitických a obranných.

V průběhu posledních čtyř let jsme se tedy pokusili reorganizovat naši armádu s velmi krátkým přechodným obdobím od konskripční k profesionální armádě. Nová struktura by měla být plně operabilní již od 1. ledna 1999. Máme doposud s profesionální armádou mnoho problémů: jsme totiž druhou zemí v Evropě, za Velkou Británií, která má od r. 1995 stoprocentní profesionální armádu. Problémy, které řešíme, jsou zejména v oblasti finanční a personální.

Rozpočet je v letošním roce na úrovni 98 miliard belgických franků. Zároveň se snažíme prodat některý svůj přebytný majetek, včetně například letadel F-16. Výtěžek z těchto prodejů je vrácen do rozpočtu ozbrojených sil. Potřebovali bychom však alespoň o 10 procent větší, než nyní máme.

V roce 1992 měla Belgie v ozbrojených silách 85 000 osob. Toto číslo zahrnovalo jak profesionální vojáky, tak vojáky povinné vojenské služby (brance). K tomu jsme měli navíc 180 000 rezervistů a rozpočet ve výši zhruba 100 000 miliard belgických franků. V souvislosti s ukončením studené války vláda schválila pětiletý plán redukce ozbrojených sil.

Jestli tato redukce přináší nějaké úspory? Počet osob v ozbrojených silách jsme skutečně výrazně snížili. Je ale nutné vzít v úvahu, že branci nás stále podstatně méně než profesionální vojáci na krátký kontrakt. V určitém okamžiku prostě branci zůstali doma a nenastoupili do služby. V ozbrojených silách zůstali jen profesionálové. V našem případě to je okolo 48 000 osob. I to však je příliš mnoho, a proto pracujeme na tom, abychom dosáhli počtů pro jednotlivé kategorie stanovené vládou.

Podmínky provázející proces profesionalizace byly dvojího druhu: obecné a detailní. Základem našeho postupu byly tři principy. **Za prvé** obranné výdaje měly zůstat na konstantní úrovni 98 miliard belgických franků až do konce roku 1997. **Za druhé** zrušení branné povinnosti mělo být provedeno co nejdříve. **Za třetí** měla být zachována schopnost Belgie dostát všem mezinárodním závazkům, a to především vůči NATO. Tyto tři principy poskytly generálnímu štábu rámec pro uvažování o nové struktuře našich ozbrojených sil.

Plán generálního štábu vycházel z redukce počtů a z redukce organizačních struktur. Počet osob neměl po reformě přesáhnout 47 350 osob. Z toho mělo být 42 500 vojáků a 4850 civilistů. Vojenský personál měl být dále členěn na 5000 důstojníků, 15 000 poddůstojníků a 20 000 dobrovolníků. Kromě toho by mělo zůstat ještě zhruba 40 000 rezervistů.

Redukce organizačních struktur měla směřovat k následujícím cílovým stavům: armáda měla být zredukována na tři mechanizované brigády a jednu výsadkovou brigádu, místo předchozího ekvivalentu devíti brigád. Vzdušné síly měly mít 72 bojových letounů místo dosavadních 144, jednu transportní letku a jednu záchrannou letku. Námořnictvo mělo mít tři fregaty místo čtyř, jedenáct minolovek a dvě logistická a velitelská plavidla. Konečně mělo vzniknout jedno společné velitelství pro koordinaci všech operací na území Belgie.

K zavedení profesionální armády bylo nutné přijmout řadu opatření. Především bylo třeba **modifikovat a upravit právní rámec**. Dále bylo nutné zajistit redukci počtů osob

a upravit vnitřní řády. Byly zavedeny nové hodnosti a platy pro dobrovolníky a poddůstojníky. Dále byla zavedena větší možnost pro povyšování do vyšších hodností. Zaveden byl také nový systém pravidelného hodnocení personálu.

Zvýšení platů bylo motivováno snahou zvýšit atraktivitu služby, zvláště na začátku vojenské kariéry. Tím se měl zvýšit zájem mladých lidí o službu v armádě. Do jisté míry byly platy srovnány s platy státních úředníků.

Zavedli jsme nový rekruční systém. Cílem bylo zavést kategorii profesionálních vojáků na krátký kontrakt, kteří by se po odsloužení závazku stali rezervisty. Minimální doba pro kontrakt byla stanovena na dva roky. Tato doba však může být celkem třikrát za sebou prodloužena o jeden rok v případě, že je voják mladší než 25 let. Tito vojáci musí po odsouzení kontraktu zůstat po deset let v kategorii rezervistů.

Potýkali jsme se s problémem přebytku personálu především v kategorii důstojníků a poddůstojníků. Naopak vojáků jsme měli nedostatek. Srovnání reálné struktury se strukturou ideální ukazuje, že máme nadbytek personálu ve všech kategoriích. Hlavně však ve věkové kategorii 30–40 let. Protože vláda **neumožnila nedobrovolné odchody ze služby, je možné redukcí provádět pouze na dobrovolném základě**. Aby došlo ke snížení počtů, provedli jsme redukcí náboru nových důstojníků a poddůstojníků. Redukce byla organizována tak, abychom dosáhli co nejlepší věkové struktury ozbrojených sil. Nábor nových důstojníků a poddůstojníků se ustálil na 75 procentech stavu před rokem 1997.

Část nadbytečných vojáků byla převedena do jednotek *gendarmery*, které byly odloučeny od ozbrojených sil. Další část nadbytečných vojáků je převáděna do různých rezortů dle potřeby. K tomuto kroku bylo přistoupeno u vojáků, kteří mají do důchodu pouze pět a méně let. Ozbrojené síly potom platí 50 procent jejich platu a dalších 50 procent platí nový zaměstnavatel. Výsledkem těchto opatření bylo zpomalení redukce počtů. Nicméně vedení ministerstva obrany muselo začít hledat další možnosti řešení situace.

Abychom dosáhli stanovených počtů osob, aniž bychom propouštěli stávající vojáky proti jejich vůli ze služby, museli jsme radikálně omezit nábor nových lidí. I přesto musela vláda prodloužit termín dokončení redukce. Nový termín byl stanoven na 31. prosinec 1998. V průběhu let 1996–98 se rekrutace v kategoriích důstojníků, poddůstojníků a vojáků zredukovala na 45 procent, 17 procent a 50 procent původních stavů. Tento krok bude mít pochopitelně své důsledky v nevyrovnané věkové struktuře ozbrojených sil v budoucnosti. Aktuální situace ukazuje, že cílů redukce bude dosaženo v kategorii důstojníků v roce 1999 a v kategorii poddůstojníků v roce 2006. V kategorii vojáků bude velký deficit až do roku 2002.

Hlavním cílem belgické obranné politiky bylo co nejrychlejší dosažení redukce počtů. Tohoto cíle je však velmi obtížné dosáhnout. V posledních dvou letech se zpomalil proces přirozeného úbytku a plánování i redukce musí být soustavně upravováno.

Jediným parametrem, kterým můžeme volně manipulovat, je **rekrutace**. Tento parametr jsme přitom snížili na takovou úroveň, že to přinese v budoucnu **problémy ve věkové struktuře ozbrojených sil**. Další případná redukce rekrutace by přinesla nepřijatelnou destrukci našich organizačních struktur.

Faktem je, že díky zpomalení tempa přirozeného úbytku personálu nyní celé ozbrojené síly postupně stárnou. Po dvou letech reformy se průměrný věk belgických

ozbrojených sil zvýšil o 16 měsíců. Hlavním důsledkem tohoto trendu je zvyšování průměrné vyplácené mzdy, což vede k růstu personálních výdajů a tlaku na celý obranný rozpočet.

Rozpočtové problémy jsou opět aktuální. **Personální výdaje rychle rostou, zatímco celkový obranný rozpočet zůstává konstantní.** Vzhledem k tomu, že **provozní výdaje** jsou také konstantní a nemohou být příliš redukovány, vede růst personálních výdajů k **redukci výdajů investičních.** Personální výdaje v poslední době rostou z úrovně 50 procent celkového rozpočtu na 60 procent. Studie ukazují, že pokud budeme chtít tuto strukturu uchovat v provozuschopném stavu, bude nutné zvýšit rozpočet o zhruba 10 miliard belgických franků ročně, neboli zhruba o 10 procent ze stávajícího stavu, jak již bylo zmíněno v úvodu.

* * *

Zkušenosti z reformy ozbrojených sil jsou mnohé. **Doporučujeme mít k dispozici zvláštní rozpočtové zdroje před zahájením reformy.** Reforma stojí peníze daňové poplatníky i samotné ministerstvo obrany. Peníze by měly být k dispozici při provádění konkrétních reformních opatření.

Ukončení branné povinnosti má mnoho následků, jako je například zvýšení nabídky na trhu práce. Z vojenského hlediska je zřejmé, že náhlý **nedostatek mladých branců nelze nahradit dobrovolníky** (rekruty). To má za následek **omezení operačních funkcí ozbrojených sil.** K doplnění operačních jednotek mladými lidmi je nutné zavést rekrutaci nového personálu. Ten však již musí být adekvátně zaplacen. Na druhé straně menší vliv na provoz ozbrojených sil mají důsledky profesionalizace v oblasti úklidu, čištění, hlídání a stravování. Všechny tyto služby, které dosud využívaly vojáky základní služby, musí být připraveny na novou situaci.

Reforma ozbrojených sil je něco, co nemůže být rozhodnuto a provedeno rychle. Předcházet by mělo období zkoumání všech okolností a důsledků především v oblasti lidských a finančních zdrojů. Do hry přitom vstupuje mnoho faktorů, které jsou vzájemně propojené. Asi **nejdůležitějším je lidský rozměr** zavedení profesionální armády. **Důležité je také najít správný poměr mezi velikostí, organizací a rozpočtem.** Poté musí následovat celá řada opatření, která povedou k dosažení cílového stavu.